

mojno je za tako velik okraj, da je udeležba pri zborovanjih vedno tako nezadovoljna. Ali je res učiteljsko ptujsko okrajja najbolj zaspano, najbolj nezavedno? Od periferije okrajja opazujemo skoraj redno tovarišice in tovariše pri zborovanjih, ki prihajajo k njim navadno peš, ker nimajo na razpolago železnice, voznička pa je težko dobiti in še težje — plačati. Nasprotno pa ostajajo mnoge in mnogi iz najbližje ptujске okolice redno doma. — Na zborovanju smo razpravljali o društvenih notranjih zadevah in o raznih dopisih. Na odgovor Zveznega predsednika glede nabavnega prispevka za učitelji omoženih učiteljic se je konstatiralo, da so bile v ptujskem okraju popolnoma prezrte. Niti kot učiteljice in niti kot članice učiteljskih družin niso dobile nikakega prispevka. Ako se je to zgodilo v drugih okrajih, zakaj v ptujskem ne? — Za delegata Zveznega zborovanja v Celju sta bila soglasno izvoljena tov. Kaukerjeva in tov. Gorup. — Sklenilo se je, da se vrši zborovanje od sedaj naprej vsak drugi mesec. Prihodnje zborovanje bo 18. aprila v Narodnem domu v Ptuj. Vršile se bodo po dolgem času zopet volitve odbora. Pokažimo, da se zavedamo svojih stanovskih dolžnosti ter se udeležimo vsi prihodnjega zborovanja!

Kranjske vesti.

—r— Kdo drži s Kalteneggerjem? Dr. Lampe se je izjavil ob priliki: „E. Kaltenegger nam pa le pomaga preganjati, liberalne učitelje.“ — Ta srčni vzdih slovenskega prvaka „Resničarja“ nam dokazuje njegovo zavezništvo z nemško-nacionalnim dvornim svetnikom. Nemara bi se monsignor Lampe zvezal še s hudičem, le da bi mogel še bolj tlačiti kranjsko učiteljsko. Res, Kaltenegger in Lampe — pa nobile fratrum!

—r— 1.017.000 K, ki jih jedala država za kranjsko učiteljsko, je v Ljubljani že četrti teden! To vemo iz povsem zanesljivega vira. Vemo pa tudi, da zadržuje sedaj izplačilo tega učiteljskega denarja dvorni svetnik Kaltenegger. Toda ni dovolj, da vemo to le mi; poskrbljeno je, da zvedo tudi na Dunaju, kakega prijatelja ima kranjsko učiteljsko v nemško-nacionalnem dvornem svetniku, ki ima vso oblast deželne šolskega sveta v svojih rokah. Na Dunaju se bo odgovarjal, s kako pravico zadržuje tuji denar, medtem ko morajo stradati tisti, ki jim je ta denar namenjen!

—r— Kaj nameravajo z nami? Tako se izprašuje žena tovariša nadučitelja z Dolenjskega in piše dalje: „Draginske doklade so nam ustavili; denarja, ki nam ga je odkazala država, nam ne izplačajo, tako da je naš položaj naravnost brezupen. Občudujem svojega moža, kako mirno in moško prenaša strašno breme skrbi in pomankanja. A na njegovem obrazu vidim, kako ga razjeda črv. Od dne do dne hira bolj, in bojim se, da mi ne omaga. „Glej, žena, da ne bodo otroci lačni!“ tako me vedno opozarja. „Fant v Ljubljani mora dobiti svoj delež, čeprav midva stradava.“ In res pošiljava sinovi gospodinji v Ljubljano vsak mesec, kolikor zahteva. Možu, meni in trem otrokom, ki jih imam še doma, ostaja od plače po 50 K mesečno! Sedaj pa naj pove kdorkoli od naših kruhotalcev v Ljubljani, kako naj pet oseb živi s 50 K, kako se naj oblačimo in obuvamo!? Treba bi čudeža na gori, da bi se kosček kruha razmnožil za toliko lačnih ust, še bolj bi pa treba čudeža, da bi se kamenita srca omehčala in zopet človeška postala! Edina uteha v teh strašnih časih umiranja in stradanja nam je čitanje Vašega lista, ki govori brezobzirno nasproti vsem, ki

pijejo našo kri, pritrjujejo naš denar, nam kradejo zdravje in uničujejo našo nedolžno dečo! Tako sem razburjena in onemogla, da me neprestano obhajajo slabosti in se od skrbi za moža in svoje otroke bojim, da ne zblaznim! Strašno je naše življenje — tako strašno mora biti tudi maščevanje! Prej sem iskala tolažbe v molitvi, a sedaj še moliti ne morem več! Ob nedeljah hodim v cerkev, a moje misli so žalostne. Samo to prosim Boga, naj kaznuje naše zatiralce, naj jim da samo en dan preživeti v takih skrbeh, ki senčijo duha meni — ubogi učiteljski ženi! Izgubila sem vsako vero v pravičnost in usmiljenje. Ljubljanska gospoda, ki nas davi, je brezdušna, kruta! In kako žalostno je, da so celo duhovniki med njimi! Kam so zavrgli Kristusov nauk o ljubezni do bližnjega? Kaj nameravajo z nami? Ali se naj pomorimo, da jim pojedemo s pota? ...“ Ta dokument kulturnega škandala naj prebere grof Attems na prvi prihodnji seji c. kr. deželnega šolskega sveta, dr. Susteršič pa na prvi prihodnji seji deželnega odbora! Jugoslovanski klub naj poskrbi, da zve zanj državni zbor! Naj spozna ves svet, kdo in kako vlada nesrečno deželo Kranjsko!

—r— Iz ljudskošolske službe. Za suplentko v Poljanah nad Škofjo Loko je imenovana Gabriela Pipanova, ki nadomešča v vojaški službi se nahajajočega učitelja Florijana Gostiča; v Podlipi nadomešča Marija Celarjeva obolelo učiteljico Hermino Kobalovo; v Sostrem nadomešča Serafina Stienova učiteljico Karolino Lavričovo, ki ima dopust; Olga Knezova je imenovana za začasno učiteljico na II. m. d. lj. šoli v Ljubljani; v Št. Petru na Krasu nadomešča Pavla Herbstoja obolelo učiteljico Frančiško Vilharjevo; Ana Fuchsova je imenovana za suplentko v Sp. Šiški.

—r— Avguštin Štamcar †. Tudi on je moral leči v prezgodnji grob. — Videl sem ga prvič, ko sem še kot dijak prišel l. 1907 v Ljubljano poslušat Verdijev Requiem. Po sijajno uspelem izvajanju tega klasičnega dela je v Unionski dvorani ostal zbran takrat izredno številni Matični pevski zbor v prijateljskem sestanku. Po sredi dvorane so naglo postavili dolgo vrsto miz, in vrli pevci so po končanem trudu začeli prepevati. Med njimi je stal precej okrogel plešast mož dobrodušnega, veselega obraza in je s svojo viržinko dirigiral. Jaz, gost z dežele, sem se čudil njegovemu ubranemu petju in jih z veseljem poslušal. Zapeli so dr. Ipvavčovo »Planinsko rožo«, bariton solo je jako lepo pel njihov dirigent. Povedali so mi, da je to eden najstarejših ljubljanskih pevcev — Gustl Štamcar. Poblížje sva se seznanila na slavnosti 25-letnice Del. bral. društva v Idriji, kjer je s svojim kvartetom »Lj. Zvona« želel priznanje mnogoštevilnih poslušalcev. In ko sem prišel za stalno v Ljubljano, je bil Štamcar med tistimi, ki so mi prigovarjali, naj prevzamem mesto pevovodje v najmlajšem ljubljanskem pevskem društvu »Ljublj. Zvonu«. Poleg tega, da je deloval 25 dolgih let v zboru Glasbene Matice, je bil tudi redni član »Ljublj. Zvona«, in tam sva se videla najmanj dvakrat na teden, v pevski družbi pa tudi večkrat. Med vojno je parkrat obolev, a vedno okrevljal. Jeseni lanskega leta so mu operirali nogo, in od takrat je bolehal. Šel je iskat zdravja na svoj rojstni dom v Vele-sovo; vrnil se je težko bolan v Ljubljano in je šel v deželno bolnico. Sredi januarja sva ga obiskala z gosp. ravnateljem Hubadom, in takrat mi je šaljivo rekel: »Če umrem, mi pa napišeš nekaj za »Učiteljskega Tovariša«. — Obljubil sem in nisem mislil, da ga tako hitro spremimo k Sv. Križu. Danes mu svojo obljubo izpolnu-

jem. — Pokojni Štamcar se je v mladosti hotel posvetiti učiteljskemu stanu. Dal je slovo pripravnici in vstopil v službo k banki »Slaviji«. Dasi tudi tam uradništvu ne cvetó rožice, se mu je godilo vse eno boljše, kot če bi moral okušati mizerijo učiteljskega stanu. Bil je uradnik, po svojem pravem poklicu pa — pevec. Že leta 1876. je sodeloval v starem čitalniškem pevskem zboru. Kolikrat mi je pripovedoval, kako je takrat primanjkovalo slovenskih skladb. Morali so peti nemške in jim prevajati besedilo. Posebno veselje je zavladalo med pevci, če jim je pevovodja prinesel novo slovensko skladbo, ki je bila po navadi dr. Benjamina Ipvavca. Leta 1889. vidimo Štamcarja v Matičnem pevskem zboru, ki mu je ostal zvest in vnet pevec do smrti. V znak trajnih zaslug za slovensko petje ga je zadnji občni zbor izvolil za svojega častnega člana. Ko je na smrtni postelji zvedel to novico, so se mu v solzah zalesketale oči, in rekel je: »Edino zadoščenje in veselje, ki sem ga doživel na stare dni«. — Štamcar je stal ob rojstvu slovenskega gledališča, bil mu je zlasti v prvih letih (še v starem filharmoničnem društvu) dobra opora. Pel je male solistovske partije. V novem, deželnem gledališču je bil pokojnik ves čas pevec opernega zbora, dokler ni gledališče propadlo in ni dobil v njem prostora — Kinematograf. Narodnih slavnosti po Kranjskem in zlasti v obmejnih krajih, pri katerih je s svojim glasom ali največkrat z ad hoc sestavljenim pevskim zborom sodeloval in za narod ter slovensko pesem navduševal, pa sploh ne bi bilo mogoče naštet. Toda Štamcar ni bil samo pevec, bil je tudi zaveden narodnjak in Sokol. V njegovem stanovanju visi diploma, ki mu jo je podelil Ljubljanski Sokol leta 1913. o priliki njegovega 34-letnega članstva. Dostikrat so ga videli pri sokolskih slavnostih in kroju, ki ga je nosil s ponosom in brez strahu. Da je bil pokojnik original, dober humorist in vesel družabnik, ve vsakdo. Ni bilo veselice ne boljše poroke, kjer nisi videl Štamcarja v razvedrilo in zabavo gostom. Povem vam še, kaj mi je naročil za svoj pogreb. »Toliko ljudi me bo gotovo na zadnji poti spremljalo, kolikim sem jaz v slovo pel. Prosim te, spremite me prav na pokopališče in mi zapojte »Vigred se povrne«. Če bo kdo izmed pevcev »fusšal«, se bom v rakvi okolo obrnil. Ko odpojete, se na povratku v mesto oglasite pri Nacetu (znana gostilna na Martinovi cesti), izpijte v moj spomin par kozarcev in zapojte vesele pesmi!« — Tudi to željo smo mu izpolnili. Pevski zbor Glasbene Matice, pomnožen s člani drugih ljubljanskih pevskih društev, mu je zapel tri žalostinke, zaželjeno narodno tik groba. Pevcem je zastajal glas v grlu in jokali so, ko so mu v slovo vrgli prsti na krsto... Štamcar je bil eden najpopularnejših, starejših slovenskih pevcev. Ni bil pa starokopitnež. Rad je pel stare, melodijozne pesmi, branil se pa tudi ni novejših zborov. Prilagodil se je napredku slovenske glasbe, kar mu štejem v lepo zaslugi. Vsi, ki smo ga poznali, smo ga imeli radi, žalega ni storil nikdar nikomur. Njegovo za slovensko pesem idealno navdušeno pevsko srce je nehalo biti, spomin nanj ostane v naših srečih!

Z. P.

—r— Zastupljanje mladine pod zaščito deželne odbora. Kinematograf Central, ki se je razšopiril z dovoljenjem deželne odbora v deželnem gledališču, prireja časih tudi predstave za otroke, kar je vselej izrečno povedano na lepikih. Tako je bilo tudi dne 8. t. m. Učiteljica, ki je bila radovedna, kako dvigajočo duševno

hrano ponuja sedaj deželno gledališče nedoletnim otrokom, stopi imenovanega dne v Kino-Central. Vsi prostori zasedeni od otrok. Na platnu se kažejo slike; najprej napis: Im Liebesdusel! Zenska si razgalja prsi. Fant se nagiblje k njej in jo poljublja... Glasno zašumi med mladim gledalstvom. Usteca nedolžnih posnemajo ljubezni pijanega fanta na odru: cmokanje gre od klopi do klopi — e, tudi mali znajo poljubljati!... Kakor bi strojna puška metala otrovane izstrelke v mlada srca, tako naglo in brezobzirno drdra kinematograf naprej, naprej... »Unstühbar« se imenuje strup. Pijanec premeta alkohol, nekdo skače po napihnjenem trebuhu svojega ljubezenskega tekmeča, da mu bruha iz ust voda kakor vodometu umazani curek!... Gnusno, da se obrača človeku želodec! In to je predstava — za mladino! Poveljevanje pijanosti in prešestovanja — za mladino!... Škandal! Da, vojne razmere še niso dovolj razdivjale mladine — treba je deželne gledališča, da zakipi posirovelost do vrhunca, da naša mladina popolnoma moralno propade! Nečuvno škandalozno! Drugega dne sreča ista učiteljica na ulici dva frkavca izza sinočnje »predstave«. O čem govorita? »Ali si videl včeraj Psilandra, kako zna kuškati?« vpraša eden smrkavec drugega... Tako vzgaja deželno gledališče mladino! Škandal in še enkrat škandal! Kje so šolske oblasti, kje šolsko nadzorstvo, kje policija, kje komisija za presojo filmov, kje so starši? Kje so vsi mali in veliki moralisti, ki tiskajo, pišejo in podpirajo »Resnico«? In najprej: kje dobe otroci toliko denarja, da si gredo kupovat — strupa!? Vzgojno delo učiteljstva mora ostati brez vpliva, ako vsa oficijalna javnost podira delo šole! Sramota in nesreča, da takoj ne zapro takega »hrama umetnosti«! Ali je pa morda tudi sistem v tem, da nam hočejo moralno ubiti — slovensko mladino! Starši, vsaj vi imejte usmiljenje s svojo dečo!

—r— Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole v pomladanskem terminu 1918 se prično na c. kr. učiteljsku v Ljubljani v petek, dne 5. aprila, ob 8. uri dop. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po šolskem vodstvu predložiti pravočasno c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpозnejše do 23. marca v rokah izpraševalne komisije.

Tržaške vesti.

VINKO ENGELMAN.

Izročili smo ti, zemlja, kar je tvojega; dali smo ti srce, ki je bilo naše. — Tvoje je bilo, zemljica slovenska, zato smo ti ga izročili. Čuvaj zaklad, kakor čuva narod zaklad njegovega spomina!

Ob Adriji se je vspela smrtna ptica in pričela izbirati med najboljšimi najboljšimi, in žrtvovati so morali svoje mlado življenje, življenje polno ljubezni do sreče in blaginje slovenskega naroda in slovenske zemljice — zato je tvoj, zemlja slovenska, ker te je tako iskreno ljubil!

Tam doli ob Piavi leži Egon Zeržšek in v Trstu — Vinko Engelman! Tebe pa, sapica jadranska, prenaša smrtni angel od tam do sem in od tu do tja! Na višini Trsta, tam pri Sv. Jakobu, pa plače narod slovenski, ker sameva, ker vzel mu je angel smrti njega — voditelja!

Vinko Engelman je umrl dne 10. februarja ob 8. uri zjutraj po muke polni boleznici, ki jo je prenašal z brezprimernim

prav do dna in očistila razbeljeno opeko. Zdrobljeno ogleje, ki je pomešano s pepelom, je pripravljeno. Na očiščen prostor sredi pepela položi pogačo, ki je zamesena iz moke, vode in soli (boljšim pa dodajajo tudi jajca). Pokrije se okolo in okolo s pepelom in od časa do časa obrne. Te vrste kruh je podoben prepečencu in se dolgo drži. Na podoben način delajo iz slane testa (brez kvasa) pogačice, ki so komaj za prst debele. Zaradi kruha niso torej v zadregi, ker si lahko pomagajo s tako primitivno »peko«.

Od kislega testa (s kvasom) delajo pa »lepinje« (tanki kruh, ki je hitro pečen) in pa »hlebe« ali »hlebac«, ki je tak, kakor naš kruh in se peče v peč. Jako spretno so pa Srbkinje v izdelovanju vlečenega testa, ki je tako tanko, da čitaš komodno časopis skozi. Če se testo trga, mu pridenejo žličico kisa. Vlečene potice so podobne našim dolenjskim, samo da so bolj rahle. Za slovesne prilike pa mesijo kolače, ki jih kitijo ali pa »žigosajo« z lesenimi »žigi« (pečati). Siromaki pa tudi uživajo koruzno moko, ki ni bila v Srbiji nikoli čislana, dasiravno jo pridelajo prav veliko. Iz koruzne moke kuhajo »projo« in »kačamak«. Prvo je podobno polenti, samo da je pečeno v plitki posodi in ima

skorjo na obeh straneh, druga je gosti močnik. Proja velja za tako slabo jed, da govore celo v pregovorih o njej. Iz moke izdelujejo žene na Balkanu neko vrst kvasa, ki jo je vojna tudi v naše kraje zanesla. »Tarhanya« pravijo Madžari tej jedi, na Balkanu in v Turčiji jo pa imenujejo »tarana«. Nadomešča marsikako jed in prikuho — v vojnem času jo uporabljajo celo namesto — riža. Zamesi se jako trdo testo z mnogimi jajci in se nestruga skozi preluknjano kožnato opno v različnih velikostih. Izgleda ta reč kakor osvaljki ali debelo žito. Posuši se na solncu in spravi v vrečah. Uporablja se različno.

Konserviranje drugih stvari je precej razširjeno — vse bolj ko pri nas. Poleg suhega sadja spravljajo tudi velike posode »pekmesa« ali »lekarja« za zimo. Kuhajo ga v velikih kotlih po ves dan. Sladkorja ne pridevajo nič, ker so češplje jako sladke in ker se gosto zakuha. To gosto snov pa polagajo tudi na vinske liste in jo potem za prst na debelo razmažejo in posuše na solncu. Temu pravijo »češpljevi kolači«.

V vsaki bolji kmetijski hiši poslužijo človeka s »sladkim«. To je v sladkorju kuhano sadje. Vkuhavajo »sladko« skoraj od vseh sadnih vrst.

Od povrtine pa vlagajo v kis zeleno papriko, zeleni paradiznik in tudi kumarice. Paprike pa, ki jih rabijo za nadevanje, konservirajo v soli.

Jako mnogo pa konservirajo paradiznikov. Cele kotle jih skuha, pretlačijo in napolnijo steklenice z njimi. Zavezane sterilizirajo in potem zakapajo vratove s kastranom.

Poleti, ko so zrele kumare, tudi te kisajo na hitri način. Narežejo jih podolgem (ne razrežejo) in jih polijejo s toplo slano vodo, v katero pridenejo dišave za kumarice in na vrhu kos kruha. Vse postavi na solnce, in za 3—5 dni so kumare kisle in jako finega okusa.

Solate niso posebno v čišlih. Najnavadnejša je še zeljnata ali takozvana »srbska salata«. Napravi se iz čebule, zelene sladke in hude paprike ter na koščke ali listke zrezanih paradiznikov. Zabeli se z oljem in kisom ter se osoli.

Veliko vlogo je igrala kava na Balkanu v mirnih časih. Sedaj pijejo takozvano »savezničko kavo« iz ječmena, pšenice in koruze. Semelje se na mlinu za kavo. Mlini so za dobro ped dolgi, primer jim je pa komaj 3 prste. Zunanost je iz medi — navadno okrašena, mehanizem pa iz najboljšega jekla. Zato pa zmeljejo

kavo kakor moko drobno. Kuhajo pa kavo na orientalski način, ki daje vse finejši aroma, kot tako navadno kuhana. Džezva je posodica, podobna majhnemu lončku z rečjem. To posodico napolnijo z vrelo vodo, v katero zamešajo za žlico zmlete kave in pridenejo primerno sladkorja. Nato jo hitro zavro in zlijejo v skodelice ali v »fildžane«. Kava je sicer malo gosta, a okus je najboljši. Kavo pijejo zjutraj vsi. Okolo 8. ure je »ručak«, opoldne »uzina«, popoldne »čindijaš« (malica), zvečer pa »večera«.

To so torej karakteristične poteze srbske in deloma tudi južnoogrške kuhinje. Glede paprike, paradajza in čebule so Srbi »solidarni« z Madžari.

Kuhinja je torej jako preprosta in priprava hitra. Nikjer ne vidiš tistega nervoznega tekanja in ropotanja s krožniki, kakor pri nas, če je gost v hiši. Vse se vrši tako mirno, kakor vsako drugo vsakdanje opravilo.

Seveda te pa tudi srbska kuharica začne pisano gledati, če se vrtiliš predolgo po kuhinji in bi ti rekla najrajša kakor mačku, ki preži tam v kotu na grizljaj: »Vč«!

Božo Račić.

zatajevanjem in potrpežljivostjo; težko je zatisnil svoje oči, saj je bil komaj v sredini življenjske dobe, odmerjene človeku, v sredini svojega dela; umrl je poln načrtov in nad o bodočnost jugoslovanskega naroda.

Rodil se je leta 1880. v Starem trgu v Beli Krajini kot sin ljudskošolskega učitelja. Posvetil se je stanu svojega očeta in z učiteljskim stanom tako tesno združenemu podrobno delu za narod. Služboval je kot učitelj v Velikih Lasčah, potem kot nadučitelj v Trnu pri St. Petru na Krasu in na to na šoli Družbe Sv. Cirila in Metoda v Trstu, najprej kot družbeni in potem kot c. kr. učitelj.

In tu si je postavil spomenik, ki bo v njem živel večno; zgradil si je ono čarodejno čašo nesmrtnosti svojih del! Bil je mož izredne delavnosti, živel je šolstvu in narodu, ki je njega blaginji žrtvoval vse. Po značaju mož izredne prikupljivosti je znal navdušiti v neizmerni ljubezni in zvestobi do svojega naroda vse, ki jih je smatral za del in celoto našega naroda. Po prepričanju demokratskega naziranja je ljubil delavski trpeči narod najbolj in njega povzdigi in napredku je žrtvoval vse: svoje moči, svoj prosti čas in svoje — življenje.

Za razvoj slovenskih družbenih šol v Trstu si je pridobil izrednih zaslug; dajal je iniciativo merodajnim faktorjem za razširjenje naših šol, vzpodbujal je in dajal pogum za izvedbo svojih načrtov in s svojo izredno agitacijsko zmožnostjo je propagiral misel napredka med narodom samim, dokler ni njegova ideja zmagala. In ko je že delo bilo dovršeno, ko je videl prosep in uspeh svojega dela — se je umaknil in prepustil vlogo činiteljem na merodajnih mestih, da so proslavljali novi uspeh; ni mu bilo za zasluge lastne osebe, tiho je odstopil kot opazovalec in se le v svojem srcu veselil tega, kar se je zopet posrečilo.

In tako je bilo mnogokrat! Če so snovali kako novo podružnico v obližju, je bil Vinko prvi in najagilnejši na delu — to dobro vedo v Ljubljani, ker so se prečesto obračali nanj, če je bilo treba kaj narediti. In niso se obračali na napačni naslov; vsega spoštovanja in priznanja so bile vredne njegove zasluge, upoštevanja vredna je bila njegova oseba.

Poglejmo nazaj v zgodovino razvoja tržaškega družbenega šolstva! Kakor rdeča nit se v njej vije vsepovsod delo Vinka Engelmana — od otroških vrtec do družbine meščanske šole; in pri drugem šolstvu, od trgovske šole do obrtne nadaljevalnice! Ustvarjal je teren med narodom za naše šole, vzpodbujal je očete za vzgojo in izomiko njihovih otrok, in kolikim je pomagal z dobrim svetom, koliko jih je, katerih otroke je on s svojo vzpodbudilno besedo spravil — v slovensko šolo!

Med zgodovinsko črtico sodi njegovo delovanje v razvojnih, prvih in najtežjih dobah pri Narodni Delavski Organizaciji v Trstu, Dramatičnem društvu v Trstu, Konsumnem društvu pri Sv. Jakobu, Politiškem društvu »Edinost« v Trstu in Učiteljskem društvu za Trst in okolico. Koliko požrtvovalnosti je bilo v njem, koliko z delom prebitih moči, koliko fizičnih sil je bilo v tem delu porabljenih; tega smo se spomnili v zadnjih dneh, ko smo videli pred sabo njega, ki ga ni nikdar hotelo delo utruditi, ko je nam podajal roko le s težavo in nam je govoril le s trudom; le eno je ostalo enako — srce je plamtelo še do zadnjega časa, do zadnje minute z istim žarom one iskrene ljubezni do razvoja naroda, in rekel nam je: »Kako bo le z novo šolo v šentviškem okraju? Potrebna bi bila, nujna potreba, da nas Nemci ne prehitijo in nam ne poberejo otrok. — Trgovsko obrtno zadrugo bi rad še videl v novih prostorih, kako se bo razvijala!« Aktivno je še do zadnjega deloval kot podpredsednik v njenem odboru, zakaj gospodarskega momenta pri vsem narodnem prosvetnem delu kot podlago edino mogočemu napredku ni podcenjeval.

In sedaj tja, kjer je bilo njega srce polno in prvo na mestu, k Sv. Jakobu v Trstu! Ob polnoči sva korakala proti domu, poln je bil zadovoljstva: »Upam, da bo uspelo, načrt je dobro napravljen, možje imajo dobro voljo — naredili bodo, da zopet manifestiramo!« Kdo so ti možje? To je slovenski delavec pri Sv. Jakobu v Trstu, ki ob sedmih konča delo, potem pohiti k svoji družini in ob devetih pride v prostore narodnih društev, da sodeluje pri delu za blaginjo in napredek slovenskega naroda, to so očetje otrok naših družbenih šol! Med njimi je bil Vinko najrajši, njih blagru in povzdigi je bil pripravljen žrtvovati vse! Kot predsednik Čitalnice in starosta Sokola je dvigal slovensko trobojnico pri Sv. Jakobu do viška, ki nam je bil dosežen, in dvignil

bi jo še više, da mu ni bila življenja nit pretrgana in mu ni v smrti omahnila roka, ki se je popenjala vedno v volji tako visoko!

In tako smo videli na pepelnico sredo, dne 13. t. m., pri Sv. Jakobu v Trstu slovenskega delavca, ki je pustil delo in zaslužek v vojnem času, samo da je lahko pohitel spremit pokojnika na zadnji poti. Velika je hvaležnost naroda do mož, ki jih ljubi! Nepregledna množica se je zbrala na zadnji poti pokojnikovi, in oko vseh se je porosilo, ko je tovariš Kleinmayr govoril na grobu poslovilne besede od pokojnika: »Glejmo, da se vsi povzdignemo do višine pokojnikovih zgledov, da bomo ljubili svoj narod in delali zanj, kakor ga je ljubil on in kakor je delal on zanj!«

Iz Zagreba.

† Stjepan Šmidt. Hrvatske učiteljske organizacije žaluje za enim najvernejših in najvrljih svojih članov. Dne 5. februarja t. l. je umrl v Zagrebu Stjepan Šmidt, profesor na kr. zagrebškem učiteljski. Bil je zvest član Savega hrvatskih učiteljskih društava, jako delaven sodruženik Hrvatskega pedagoško-književnega zbora ter marljiv sourednik »Napredaka« in »Učiteljskega doma«. Bratskim hrvatskim učiteljskim organizacijam izrekamo na bridki nenadomestni izgubi svoje najgloblje sožalje! Blagemu pokojniku bodi ohranjen med nami časten in trajen spomin! Večna mu slava!

Novi šolski zakon na Hrvatskem. Hrvatska vlada je izdelala osnovo novega šolskega zakona, ki naj bi stopil v veljavo že začetkom prihodnjega šolskega leta. Zakon naj postavi ljudskošolsko izobrazbo na nove temelje in naj modernizira tudi razmere učiteljstva. Med drugim določa novi zakon, da se učitelj, ki slušbuje na enem kraju 10 let, sme prenesti le na lastno prošnjo ali pa vsled disciplinarne obsodbe. Za kvalifikacijo učiteljstva so v zakonu posebno ostre določbe. Le oni učitelji, ki imajo v šoli pozitivne uspehe, napredujejo in dobivajo petletne doklade. Službena doba znaša tudi v bodoče 40 let. Pri disciplinarnem postopanju so uvedena moderna načela, in v disciplinarnih komisijah se nahajajo tudi zastopniki učiteljstva. Denunciacija učitelja proti učitelju se kaznjuje kot hud disciplinarni pregrešek.

Madžarsko kulturno delovanje za narodnosti. Kakor poroča »Hrvatski List«, je veliki župan Petrichevich-Horvat javil te dni Vasilju Mangru, da odredi minister zatvoritev 80 obmejnih romunskih šol in da v kratkem času odvzame državno podporo vsem tistim romunskim konfesionalnim šolam, ki delujejo v okolici: Szeben, Fogaras, Brassó, Nagyvárad in Haromszeg. S to naredbo bo zaprtih 291 romunskih šol in 480 učiteljev ostane brez kruha. Mesto teh šol otvori grof Appony državne šole s samomadžarskim učnim jezikom. Ogrska pač nosi prapor demokratizma in kdor mu je proti, ga počasti z vislicami!

Dve novi ženski realni gimnaziji otvorijo na Hrvatskem in sicer eno v Osijeku, drugo pa na Sušaku pri Reki.

Navtična šola na Malem Lošinjju v Istri, ki je bil doslej le italijanska, dobi hrvatske vzporednice.

Splošni vestnik.

Vojak nam piše /z bojnega polja. »Naročam se na »Zvonček«. Polletno naročnino sem vam nakazal po položnici, za drugo polletje pa pošljem denar, čimprej mi bo mogoče spraviti skupaj toliko denarja, naročen sem namreč tudi na »Slovenskega gospodarja« in »Bogoljuba«. Odvisen pa sem samo od svojega plačila — 36 h na dan. Sedaj dobim tudi od doma kake vinarje. In ker ne kadim, gre ves ta denar za časopise in knjige. Kar sem izdal v take svrhe, mi še ni bilo nikdar žal. Leto mine in zopet sem vesel svojih uspehov, bolj kakor bi zakadil denar. Vedno sem mislil na »Zvonček«, ki ga ne morem pozabiti; vedno sem ga rad bral, ko ga mi je prinašal iz šole od blagega gospoda učitelja moj bratec. Želim, da bi imel Vaš priljubljeni mi »Zvonček« v novem letu mnogo sodruženikov in obilo naročnikov. Vam pa povrni Bog trud, ki ga imate z izdajanjem tako lepega lista. Hvaležnost jugoslovanske mladine, pa tudi nas, ki smo že odrasli šoli, vam je zagotovljena. Težko pričakujem l. letošnje številke.« Tako misli, dela in piše preprost slovenski vojak na bojnem polju. Kako osramoti ta vrli slovenski vojak one šole, ki jih še vedno pogrešamo med Zvončkovi naročniki. Koliko je slovenskih staršev po Jugoslaviji, ki trdiijo, da so zavodni, ki bi lahko naročili svoji deci naš mladinski list, pa se iz brezbriznosti ne

zmenijo za vse to. Kako visoko nadkriljuje v narodni zavesti take stariše ta slovenski mladenič.

Čudna pravica. Ni dolgo tega, ko so se učiteljstvu delile izredne kvalifikacije. Učitelj, ki je iz lastnega nagiba napravil izpit za meščanske šole, je bil zapostavljen pri Oddajanju služb pred takim, ki izpita ni imel. V dokaz vzemimo sedanjega koroškega deželnega šolskega nadzornika. Bil je v Ljubljani ljudski učitelj na nemški »schulvereinski« šoli. Merodajnim gospodom je bil po volji, pozvali so ga na učiteljske brez izpita za meščanske šole s pogojem, da ga naknadno napravi. Napravil ga je tudi res pri svojem prijatelju profesorju S. v Lincu, in sicer z odliko. Postal jo hitro definitiven, ali to je bilo še premalo za učenega in velesimpatičnega gospoda, reklo se je: »Bist ein feiner Mann, er kann noch Landeschulinspektor werden.« In res se je to zgodilo, četudi ne na Kranjskem, pač na Koroškem. V normalnih časih se je sodilo šolnike po sposobnostih in marljivem delovanju, »feiner Mann« je bil postranska stvar; posebno veljavo je imel le pri ženskah, ali časi se zpreminjajo in tudi nazori o pravičnosti.

Meseca novembra 1917 je priobčil Učiteljski Tovariš oglas bosansko-hercegovinske vlade glede pomanjkanja učiteljstva v Bosni, kjer so bili sprejemni pogoji prepovršno omenjeni. Jaz sem se informiral pisмено pri bos.-herc. deželni vladi o gmotnem stanju bos.-herc. učiteljstva, kakor tudi o sprejemnih pogojih.

Bos.-herc. deželna vlada me je uradno obvestila o sprejemnih pogojih, a ni pojasnila gmotnih razmer tamošnjega učiteljstva. Ker bi morda kdo izmed tovarišev rad zvedel natančne sprejemne predloge, jih navajam v originalnem tekstu.

Das M. G. G. wird ersucht, den Oberwähnten verständigen zu wollen, daß ihm ein Lehrereinstellung in Bosnien und der Herzegovina nur dann erteilt werden könnte, falls er ein vorschriftsmäßig gestempeltes Gesuch nebst folgenden Dokumenten in Vorlage bringen würde: 1.) den Taufschein; 2.) den Heimatschein, 3.) ein ärztliches Zeugnis über seine körperliche und geistige Eignung zum Lehramte, 4.) das Reife- und Lehrbefähigungszeugnis, 5.) den Nachweis über seine bisherige Lehrtätigkeit, 6.) das Zeugnis über sein politisches und moralisches Verhalten von der politischen Behörde 1. Instanz, schließlich 7.) den Nachweis, daß er zur Lehrtätigkeit in serbo-kroatischer Sprache formell befähigt ist. Für den Landeschef: Der Abteilungsvorstand: Podpis je nečitljiv.

Smrtna kosa. V Loki je dne 20. t. m. v starosti 50 let preminul tovariš Josip Zorn, učitelj in začasni šolski voditelj. Ostavil je vdovo Marijo in pet otrok. — V Motniku je istega dne nenadoma umrla gospa Ivanka Konjarjeva, soproga tamkajšnjega nadučitelja tovariša Ulrika Konjarja, zapustivši 4 sinove in 1 hčer. — Dne 19. t. m. je umrla v Semiču v Beli Krajini kot begunka Marija Kraševčeva, hči pokojnega tovariša Ivana Kraševca, učitelja v Gorici. — Vsem umrlim blag spomin! Njih svojem iskreno sožalje!

Razgled.

Ljudskošolski učitelj podpredsednik državne zbornice. Na seji državnega zbora dne 30. januarja 1918. je bil z 235 glasovi izvoljen za podpredsednika državne ga zbora poslanec Karel Seitz, ki je po poklicu ljudskošolski učitelj na Dunaju. Rojen je bil leta 1869. 4. sept. V mladosti se je učil krojaštva, a popustil je šivanko, ustopil in dovršil učiteljske v St. Pöltnu, postal je učitelj in se začel prav zgodaj pečati s politikom. Od leta 1897 je deželni poslanec Nižje Avstrijski, a v državni zbor je bil izvoljen leta 1901 kot socialno demokratiški poslanec z 9043 glasovi od 15.579. volilcev v 33. volilnem okraju na Dunaju. — Tovariš Seitz je bil ravno zaradi svojega političkega prepričanja večkrat discipliniran in preteriran, a kljub temu se je vpspel do tega častnega mesta. On je tudi zastopnik učiteljstva v mestnem šol. svetu Dunajskem in predsednik centralnega učiteljskega društva na Dunaju. Tovarišu Seitzu naše čestitke. —e—

Književnost.

Podobe iz sanj. Napisal Ivan Cankar. — Nova Založba v Ljubljani. — Tiskala Katoliška tiskarna. — Str. 165. — Cena 4 K. — Te »Podobe iz sanj« je napisal Cankar »v letih strahote 1914—1917. Zato je razumljivo, da marsikatera beseda ni tako postavljena, kakor bi po vsej pravici morala biti, in da je marsikatera

zastarta in zabrisana. Vendarle pa naj ostane vse, kakor je bilo; za ogledalo teh težkih dni in za spomin.« S temi besedami izreka Cankar sam sodbo o tem svojem delu. Postavljene so te besede v posnetku pisateljevega rokopisa knjigi na čelo, kakor bi hotel z njimi Cankar bralca opozoriti, naj gleda njegove podobe z napeto pozornostjo in — če se smem tako izraziti — z zbranim duhom, da zapazi tudi to, kar je zastrto, in da razbere tudi ono, kar je v knjigi zabrisanega. In ravno ta zastrtost in zabrisanost, ki sta — mimogredé povedano — značilna marka mnogim Cankarjevim delom — preliva njegove »Podobe iz sanj« v globoko, iskreno pesem bolečin, v pretresljiv, obupen vzklík trpljenja. Saj ni človeške besede, ki bi mogla jasno in sluhu razumljivo povedati, kaj čuti človeško srce, ki je z grozo zamaknjeno v to neizrečeno strašno tragedijo, kakor se današnji dan odigrava na svetovnem pozorišču. Cankarjeve »Podobe iz sanj« so javna obtožnica visoke umetniške potence, ki jo naš narod izroča proti kulturi in človečnosti: »Zapoj o bolesti, ki vre in vpije brez nehanja iz te uboge zemlje, ki jo ljubiš.« (Str. 83.) Te »Podobe iz sanj« so govor nas vseh, izliv gorja milijonov duš. In kolikor večja je bolest, toliko šibkejša je naša beseda, dokler ne zastane v nemem strmenju, neizgovorjena ob grobovih, ki pojoč oznanjajo novo zarjo. (Str. 123.) — Iz tega vesolnega krvavega potopa se oglasa grenko, polno žolča in ujedljivosti, rezko in neusmiljeno vprašanje srake-humoristke: »Pa kaj si storil ti, o človek?« (Str. 139.) Človek, ki je kriv tega splošnega gorja, molči, zakaj njegov jezik ne ve odgovora, ker je gorje preogromno in dejanje pretrinoško. Tako se obsoja človek — krvnik sam, a človeški duh še ni izmisli kazni in povračila... Tako hitimo od podobe do podobe, ki dibajo v okvirjih poezije in religioznosti, za tenčicami slutenj in izza krepko začrtanih linij realnosti žgočo resnico; hitimo — gnani od sile nad človeštvom zagrešenega zla in od lepote pisateljeve besede, prepričani, da prihaja svetnica odrešenica. (Str. 165.) Kako umevamo ta čas in s kakimi pogledi zrejo v bodočnost — o tem govori ta Cankarjeva knjiga: v srcu nož — pred nami življenje! E. Gangl.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

A. Š. v Lj.: Kdo je prirejal manifestacijo ob rojstveni 50 letnici gospe Franje dr. Tavčarjeve, nam ni znano. Res pa je, da med zastopniki 45 ljubljanskih društev ni bilo nobenega našega, ker ni čil nihče naših o tem obveščen. Če bi tudi vedeli za namero, bi se ne udeležili, ker stojimo daleč stran od vsakega usiljevanja. Sicer pa poznamo in cenimo zasluge gospe jubilatke, ki si jih je z nesebičnim delovanjem pridobila na vsakem polju javnega našega življenja.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranišnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. januarja 1918 K 12.062-57.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/2. do 1/2. ure popoldne.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča sl. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.